

Od redaktora

Kolejny – XXIX tom *Principiów* – ma charakter monograficzny i poświęcony jest filozofii czeskiej, raczej mało znanej polskiemu czytelnikowi. Główną przyczyną jej nikłej znajomości jest, mimo zwodniczego podobieństwa języków, bariera językowa. Mało również tłumaczono prac filozoficznych z języka czeskiego. W ostatnich kilkunastu latach były to przede wszystkim książki Jana Patočki w przekładzie Juliusza Zychowicza: *Świat naturalny a fenomenologia* (Kraków 1987) i *Eseje heretyckie z filozofii historii*, (Warszawa 1988), dalej *Kim są Czeši?* (Wiedeń 1991) w tłumaczeniu Marka Zybura (z języka niemieckiego) oraz praca Stanisława Sosudělka *Valerian Magni*, wydana przez Instytut Filozofii i Socjologii PAN w Warszawie w 1991 roku również w przekładzie z języka niemieckiego (bo w tym języku ukazał się pierwodruk) Krystyny Krzemieniowej. W języku polskim opublikowano również trochę rozproszonych w różnych czasopismach i wydawnictwach artykułów czeskich autorów uczestniczących w konferencjach naukowych bądź wygłaszających wykłady w Polsce. Tak więc jeśli zapytać o znanych czeskich filozofów, to ze współczesnych wymienia się Jana Patočkę, z przeszłości – Jana Amosa Komenskigo, a niektórzy wyliczają tu jeszcze Tomasza Garrigue Masaryka, który zresztą postrzegany jest raczej jako mąż stanu.

Przedstawiany tom *Principiów* dotyczy filozofii czeskiej najbardziej aktualnej, z ostatnich dziesięciu lat, choć zawiera także tekst Patočki z 1965 roku, który ze względu na autora i temat – dotyczy fenomenologii Husserla – może być dla polskiego czytelnika interesujący. Patočka tłumaczony na język polski i popularny w Polsce od trzydziestu lat (w 1971 roku gościł w Warszawie z odczytem w języku francuskim), wszedł w polski obieg filozoficzny przez fe-

nomenologię, jako uczeń Husserla. Ugruntowana pozycja Patočki w europejskiej filozofii, jego renoma i wpływ na filozofię czeską (pozostawił uczniów i wyznaczył kierunki badań filozoficznych) w znacznej mierze przyczyniły się do odnowienia filozofii po czasach jej nieistnienia, ponieważ w Czechosłowacji w latach siedemdziesiątych przeprowadzono „normalizację” polegającą praktycznie na likwidacji filozofii. Ponadto postawa Patočki po 1968 roku – był inicjatorem i sygnatariuszem „Karty 77” – przysporzyła mu szacunku i uznania.

Ideologiczny gorset i opresywne działania władz komunistycznej Czechosłowacji nie wyniszczyły jednak całkiem tamtejszej filozofii i jej związków z tradycją filozoficzną Zachodniej Europy. Filozofia przetrwała – przetrwała w prowadzonych prywatnych semianariach; przetrwała w „drugim obiegu” literatury filozoficznej; przetrwała wśród odsuniętych od pracy w uniwersytetach nauczycieli akademickich, którzy pozostali w kraju bądź emigrowali, by po 1989 roku powrócić do swojej dawnej pracy. Tak więc po „aksamitnej rewolucji” zawiązane zostały na nowo przerwane wątki filozofii w Czechach, zorganizowano od nowa studia filozoficzne w uniwersytetach w Pradze, Brnie i Ołomuńcu, rozpoczęło się odrabianie zaległości w ruchu wydawniczym i przekładach prac filozoficznych, a czescy autorzy opublikowanymi tu pracami dowodzą, że do filozofii europejskiej należą. Określając zaś to, jaką ogólnie orientację zaprezentowane artykuły wyrażają, można powiedzieć, że są „niepostmodernistyczne”, chociaż postmodernizm w Czechach znalazł sobie także miejsce.

Prace zamieszczone w tym tomie nie wskazują na jakąś specjalną odmienność filozofii czeskiej, nie mają jakiegoś „narodowego” wyznacznika. Takie „narodowe” właściwości filozofii nie mają szczególnego znaczenia, ponieważ filozofia jest filozofią niezależnie o tego, w jakim języku dane poglądy czy myśli zostały wypowiedziane, a narodowym wyznacznikiem może być najwyżej kraj, w którym dane myśli powstały lub język, w którym zostały wyrażone.

Teraz kilka słów o autorach, którzy zresztą nie są tak całkiem w Polsce nie znani, bowiem ich artykuły były już publikowane w języku polskim, brali udział w konferencjach i wygłaszali wykłady

(w Uniwersytecie Jagiellońskim i Uniwersytecie Śląskim). Jana Patočki nie trzeba przedstawiać – należy już do klasyki. Natomiast pomieszczony tu artykuł *Wprowadzenie do fenomenologii Husserla* wymaga krótkiego omówienia. Jest to tekst opublikowany po raz pierwszy w periodyku *Filosofický časopis* XIII, nr 5,6 z 1965 r. i XIV, nr 1,3,5 z 1966 r., a następnie wydany w 1990 r. przez wiedeński Instytut Nauk o Człowieku pt. „Einführung in die Phänomenologie Husserls” w zbiorze pism Patočki *Die Bewegung der menschlichen Existenz. Phänomenologischen Schriften II*. Jan Štěpán jest profesorem logiki w Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu, gdzie po latach „niebytu” filozofii w 1990 roku organizował katedrę filozofii i studia filozoficzne; obecnie jest prodziekanem Wydziału Filozoficznego. Z wykształcenia filozof i matematyk, zajmuje się logiką filozoficzną, deontyką i systemami normatywnymi; autor takich prac jak: *Logika možných světů*, 1994; *Formální deontika*, 1994; *Formální logika*, 1995. Doc. Ivan Blecha jest kierownikiem Katedry Filozofii w Uniwersytecie Palackiego, członkiem rady redakcyjnej *Orbis phaenomenologicus* Alber Verlag. Autor książek: *Fenomenologie a existencialismus*, 1994; *Jan Patočka a ohlas fenomenologie v české filosofie*, 1995; *Husserl*, 1996 – tytuły te wyrażnie określają dziedzinę zainteresowań doc. Blechy. Richard Kula – absolwent filozofii po odnowieniu studiów filozoficznych w Uniwersytecie Palackiego, a zarazem jego pracownik. Jego dysertacja doktorska dotyczy filozofii nauki. Doc. Lubomír Valenta, uczeń Josefa Ludvíka Fischera. Wiele lat uczył w średniej szkole i dopiero od 1990 roku jest pracownikiem Uniwersytetu Palackiego. Zajmuje się filozofią Bolzana i koncepcjami swojego nauczyciela J. L. Fischera, a szerzej – epistemologią i historią filozofii. Doc. Josef Krob jest pracownikiem Uniwersytetu Masaryka w Brnie. Jego zakres badań to przede wszystkim kosmologia i ontologia – razem z profesorem Josefem Šmajsem z Uniwersytetu Masaryka opracowali podstawy ontologii ewolucyjnej. Wynikiem tej współpracy jest książka *Úvod do ontologie*, wydana w 1991 roku i dwukrotnie wznawiana (w 1992 i 1994 roku). W zbiorze znalazł się także artykuł Czesława Głombika, profesora w Uniwersytecie Śląskim, historyka filozofii i badacza filozofii czeskiej, animatora stosunków naukowych pomiędzy naszymi środowiskami filozoficznymi. Jest on autorem prac:

Český novotomismus třicátých let, Olomouc 1995, *Impulsy i zblížení*. *Siedem szkiców z dziejów czesko-polskich kontaktów filozoficznych*, Katowice 1996, *Umění zapomínat?*, Olomouc 2000. To właśnie prof. Głombik, wraz z prof. Štěpánem podjęli jako pierwsi inicjatywę wydania „czeskiego tomu” *Principiów*. Chciałbym w tym miejscu serdecznie im za to podziękować.

Bogusław Szubert
